

Linkiu paties geriausio ir viliuosi, kad laimė tau
šypsosi, jei tokia išvis yra. Aš ja netikiu, tačiau
kiti tiki, ir nebūtinai klysta.

NATALIA GINZBURG, „Mielas Mikeli“^{*}

* Citata iš N. Ginzburg knygos „Mielas Mikeli“. Einaudi, Turinas, 2006 (čia ir kitur aut. past., jei nenurodyta kitaip).

1.

Gyvūnų auklėjimas

Trokšti neišmokstama. Kiekvienas traukia lauk tai, ką turi. Ne viską iškart, ne vienodu ritmu. Troškimas mus užklumpa staiga, protarpiais, galbūt niekuo neypatingomis progomis. Lyg niekur nieko. Nuo tos akimirkos žinom: trokštam būtent to, o ne kitko.

Vaikystėje (gal dėl matytos reklamos ar muzikinio klipo) maniau, kad didžiausia laimė žmonėms yra bėgti paplūdimiu, susikibus su kuo nors už rankų; arba bėgti per pievą, kai virš jų mėlynas dangus, vilkint baltą drabužį, kuris tame tobulame paveiksle niekada nesusitepa. Man šie vaizdai nebuvo bjaurūs, bet vis tiek nesuprasdavau, kaip jie gali būti įdomūs. Šiandien žinau, kad žmonės leidžia tarpti dviprasmybėms: abejonės, smulkūs išpuoliai yra dalis malonumo; dėl to savo vietą randa ir išstobulinta spaudimo technika, jėga, nepastovumas; netobulumas, dėmė; skausmas, kuris retkarčiais sustiprina malonumą. Svajojam apie mechanizmą, kuris mus suskaidytų, apie žmogiškąjį mechanizmą: kūną, protą. Apie žmogų, kuris mus stebėtų ir kartu leistųsi stebimas. Apie santykius.

Prieš keletą mėnesių Šeimusas pasakė: „Tau bent jau lieka vyrai.“

Taip ir pasakė, statydamas ant stalo popierinį puodelį kapučino, o žodis „vyrai“ pakibo ore. Buvo dešimta, gal vienuolikta valanda ryto. Bare tuščia. Nepamenu, koks buvo oras, pati vasaros pradžia, dangus permainingas, tokio neįmanoma įsiminti. Tik prisimenu, kad be kojinių man buvo šalta, kojos buvo pašiurpusios kaip žąsies oda.

Susitikome po skirtingai praleistos nakties: aš mažame savo butelyje ilgai išmiegojau, o jis nė akimirkai nebuvo sudėjęs bluosto: ištisas valandas prasėdėjo nenuleisdamas akių nuo televizoriaus savo tylių namų svetainėje, neramios ekrano šviesos užlietu veidu klausydamasis žinių. Galbūt šitai paaškindantų mudviejų elgesį: mano šypsena, iš pažiūros nesudrumsčiamą ramybę ir jo ne vietoje ištartą frazę, beveik išpažintį, kurios vėliau galbūt teks gėdytis. Jo žodžiai skambėjo tarsi naktinės žinutės, parašytos renkant raides tamsoje, dėl kurių kitą dieną raudonuojama.

Šeimusas vadovavo man jau keletą metų. Visi jį vadindavo Nuostabiuoju. Iš tiesų jis turėjo daugybę trūkumų, bet to, kaip globojo pavaldinius, pakakdavo sužadinti įvairioms meilės formoms, gal kiek ir paviršutiniškom.

Mudviejų santykis buvo formalus ir tuo pat metu atviras. Žodžius vartojome taupiai. Ir nemanau, kad iki tol terminas „vyrai“, suvokiamas kaip seksualinio gyvenimo santrauka, būtų buvęs minimas mūsų pokalbiuose, šie visada apsiribodavo profesinėmis temomis. Bet tądien viskas buvo kitaip. Pasaulis suspindo naujomis, erzinančiomis ir netikrumą žadinančiomis spalvomis. Anot vieno – politinė ir ekonominė tragedija, anot kitų – didysis išsilaisvinimas.

Dėl pastarosios nuomonės buvo galima smarkiai ginčytis. Daug kas tą akimirką būtent taip ir elgėsi: artimi ir ne itin pažįstami žmonės, užsiėmę ir vis dar kunkuliuojantys energija žmonės, žmonės, kurių tai nelietė, bet manantys,

kad labai gerai viską išmano, taip pat pavargę, ieškantys pasaulyje vietos, kur nors besirenkantys žmonės. Žodžiu, žmonės kaip visi kiti. Sėdėjau tame bare – gražiai atrodantys plaukai, mėlynas kostiumėlis, aukštakulniai bateliai, nuogos kojos ir melsva palaidinukė – ir būdama tokia, kartu buvau ir visai kitokia: egzistavau galimose žinučių, statusų ir komentarų virtinėse, kurių pilnos naujienų svetainės. Būtų užtekę paimti telefoną ir pačiai dalyvauti, kad staiga persimčiau beprotiškomis diskusijomis su visu pasauliu iki pat amžių pabaigos.

– Kaip suprasti „man lieka vyrai“? – klausimas iš drovumo nuskambėjo pusbalsiu, tai pajutusi susierzinau. Bandyčiau keisti toną. – Ką turi omeny?

Šeimusas siurbtelėjo du gurkšnelius kapučino.

– Nesitikėjau, kad taip bus, – atsakė. – Šiąnakt, pamačius rezultatus, mane suėmė juokas. Žinojome, kad taip gali nutikti, bet niekas apie tai rimtai negalvojo.

Staiga jis pasirodė pažeidžiamas, nuoširdus, bet pastebėjau, kaip vengdamas atsakyti prisidengė lengvabūdiškumu.

Kodėl man lieka bent jau vyrai? Kokia šių žodžių prasmė? Dar įdomiau, kodėl jis man tai pasakė? Galbūt turėjo omeny, kad nepaisant tarptautinių perversmų visada yra galimybė atsiduoti seksui, juo pakeisti pasipiktinimą. Bet ar tokiu atveju jam negalioja tas pats su moterimis?

Kai jis paskambino, dar gulėjau lovoje. Neišgirdau žadintuvo, buvo jau vėlu, telefono ekrane pamačiusi jo numerį pamaniau, kad pamiršau susitikimą, ir vis dėlto buvau tikra, kad mano planuose nėra nieko svarbaus. Visą savaitę išbūdavau kontoroje iki antros ar trečios nakties. Tąryt, žinodama galinti sau tai leisti, nutariau pamiegoti ilgiau. Ir štai Šeimuso skambutis.

– Džulija, po velnių. Matei?

Staigiai atsidariau „Bloomberg“ svetainę.

– Kada būsi? – paklausė. – Turiu pamatyti bent vieną nerzinantį veidą. Antraip ką nors primušiu.

Ir štai sėdėjau priešais jį nykiame bare. Štai frazė apie vyrus. Bet šie pradžioje ištarti žodžiai jau susiurbti, Šeimusas juos pradangino.

– Reikės ištirti padėtį, – pasakiau, – analitikai pateiks savo nuomonę.

– Prašau nešnekėti banalybių, ne dėl to tave čia pasikviečiau. Noriu išgirsti ką nors protingo, kad šiandien pat galėčiau visiems pakartoti.

– Reikia pamąstyti, kol kas neturiu minčių. Neteikiau šiam reikalui didelės svarbos.

– Mikelis kartą man sakė, kad tu labai aštraus proto.

Po stalu nusiaviau vieną batelį. Nusiaviau ir antrą.

– Mikelis?

– Taip, Mikelis. Tas pats. Jis.

Nė nenutuokiau, kad Mikelis jam buvo kalbėjęs apie mane. Visada buvau įsitikinusi, kad apie mane ir Mikelį niekas nieko nežino. Vėl apsiaviau batelius.

– Malonu, kad jis tau pasakė, jog esu aštraus proto. Padėkok.

– Pasakė ir kitokių dalykų. Nebjaurių, tik truputį keistų. Dalykų, kuriuos darėte. Be abejo, jis labai vertinamas. Gaila, kad išėjo.

– Neišėjo. Judu susipjovėte ir laimėjai tu. Čia kas kita.

Nežinau, kodėl man išsprūdo tokia frazė: giliai viduje netgi nebuvau tikra, ar sakau tiesą, vis dėlto galvoje neištryniau jūdviejų kovos. Stengiausi nespėlioti, ką Mikelis jam apie mane dar pasakojo.

Šeimusas išsitraukė iš kišenėlės rašiklį ir ant popierinės servetėlės nupiešė keletą stilizuotų veidukų.

– Nenoriu vėl ten grįžti, – pasakė. – Pasikalbėkim penkias minutes apie ką nors, kas atpalaiduotų. Man labai patinka toji garsi mergina, instagramo žvaigždė.

– Kuri?

– Dvidešimtmetė, tamsi, dideliais papais. Keista pavarde. Dažnai fotografuojasi asmenukėms mėvėdama trumpus šortukus. Dažnai rodo užpakaliuką.

– Šortukai šiais metais madingi. Juos mūvi daug garsenybių.

Mudviejų pokalbis darėsi priverstinis, pamažu ėmėme elgtis kaip įprastai – dirščioti į telefonus. Šitaip patylėjome kelias minutes. Permečiau žurnalus internete, stengiausi įsi jausti į sudėtingą istorinę akimirką, bet tenorėjau gero pokalbio su Šeimusu. Pokalbio apie trokštamą tikrovę. Dydis, drabužiai, elgesys, šortukai – niekas iš jų nepriartėja prie trokštamios tikrovės. Trokštamios tikrovės neįmanoma nufotografuoti. O jei mums ir pavyktų, būtų nepublikuotina.

Vakare namo grįžau anksti, apie aštuntą. Naujienose buvo aptarinėjama vien dienos tema; kažkas sakė kalbą, žodį „demokratija“ ne kartą suplakdamas su žodžiais „transportas“ ir „tamsumo viršūnė“. Prisukau garsą ir nuėjau į miegamąjį. Nusirengiau ir, spintos gilumoje radusi šortukus, pasi-matavau. Vis dar tiko, nors žiūrėdama į veidrodį pamaniau, kad trisdešimt dveji – jau ne šortukų amžius, juos mėvėti reikia pasiryžimo, įsipareigojimo, reikia trokšti iššūkio; natūralumas dingo ir vietą užleido nuogų kelių neapykantai.

Išsitraukiau kitus vasarinius drabužius, kuriuos laikiau atostogoms prie jūros. Supratau, kad be gailėsčio galėčiau juos išmesti, vis dėlto rūpestingai vėl padėjau į vietą.

Spintoje dar radau kartoninę dėžę, padėjau ant lovos. Dėžėje buvo daug ranka rašytų lapų ir geltonas vokas. Padėjau voką į šalį ir įnikau skaityti lapus. Žinojau, apie ką jie, vis

dėlto rašysena kaskart mane nustebindavo: ji buvo mano, bet jaučiausi tarsi skaityčiau kieno nors kito raštą.

Praėjus dviem mėnesiams nuo mano su Mikeliu istorijos pabaigos, būdama dvidešimt dvejų, užrašiau lyg ir mintį. Kai ką nerimta, beveik žaisdama. Tada studijavau ekonomiką Milane ir buvau gerokai užsiėmusi, vis dėlto rasdavau laiko gyventi ir pamąstyti. Fantazuoti nemėgau, nenorėjau ir tyčia ieškoti bėdų, taigi mano rašinys norom nenorom įgavo nerangų mokslinį toną. Jaunystės toną. Kad ir kaip man ėjosi, mane domino jausmai: tai, kad kai kurie žmonės praleidžia daug laiko grauždamiesi dėl mažų ir skausmingų dalykų, iš lėto save eikvodami; tokia esu ir aš.

Vienoje knygoje buvau skaičiusi, kad egzistencija paremta dviem kolonomis: meile ir senėjimu. Puiki sintezė: aiški, paprasta, nors į ją neįsitarpavo (bent ne akivaizdžiai) išsipildymas to, kas vis dar vadinama miestietiška svajone: dideli namai, geri pinigai, gražus vaikas. Miestietiška svajonė visada turi įtikinamus atsakymus.

Savo kūrinį pavadinau „Noriu mokytis iš gyvūnų“. Tada mąstydavau apie nesugretinamus dalykus, kurie vis dėlto turėjo kai ką bendra: priminė Mikelį. Tokia tema buvo gyvūnų dresavimas.

Pradėjau teiginiu, kad gyvūnui neturėtų būti labai malonu leistis auklėjamam. Negražu, nors tam tikrais atvejais pasiekiami rezultatai: gyvūnai išmoksta kai kurias taisykles, elgiasi taip, kaip nori žmonės, kartais netgi vykdo sudėtingus, juos sužmoginančius nurodymus. Tada sakoma, kad gyvūnai yra dresuoti: dresuotas reiškia netgi daugiau nei išauklėtas.

Vis dėlto žmonės moko ne tik gyvūnus, jie moko ir vieni kitus. Yra žmonių, kurie susitinka ir iškart jau žino, ko vieni iš kitų nori. Taip atsitinka retai, ne tik meilėje, bet ir sudarant

verslo sandorius. Dažnai žmonės būna išsiblaškę, vieni iš kitų nori skirtingų dalykų. Nesupranta, ką kiti sako, todėl turi rasti būdą, kaip juos mokyti. Tada mokymas įgauna (iš pažiūros per atstumą) derybų formą.

Palaikyti santykius – tarsi būti vienu metu ir kaliniais, ir kalėjimo prižiūrėtojais. Kaip kaliniai, turime dvi galimybes. Pirmoji – eiti iš proto, šaukti, bandyti pabėgti ir pasmerkti save bjauriai baigčiai. Antroji – stengtis suprasti, ko iš mūsų prašoma, ko iš mūsų norima, nes ko nors norima visada. Galbūt yra būdas įtikti prižiūrėtojams, pavyzdžiui, prisitaikyti prie jų kalbos. Galima mąstyti apie mylimųjų padėtį, kai vienas jų nori pasakyti kitam: „Myliu tave“, o antrasis nenori šių žodžių girdėti. Yra tokių tipų: nenori, kad jiems būtų sakomos kai kurios frazės, jas išgirdę susigėsta, susinervina. Gerai dresuotas gyvūnas iškart supras, kaip elgtis, ir išmoks tylėti.

Tačiau, kaip minėjau, palaikydami santykius esam ir prižiūrėtojais. Kaip kaliniai, turim išmokti nesakyti „myliu tave“, o kaip prižiūrėtojais, galim tuos žodžius kartoti kiek tinkami, galim įkyriai priekabauti prie kito, įkalinti jį savo apgailėtimumo narve ir iš lauko dainuoti jam serenadas. Arba galime nutarti nebesakyti nieko gražaus, liautis staiga, nieko neaiškindami. Žmogus sako: „Prašau ant manęs nešaukti, myliu tave kiekvieną minutę.“ Mes atšauname: „Ak, taip? Tada nuo šios akimirkos nebeištarsiu tau nė žodžio!“ Viskas arba nieko. Nes taip norime. Nes manome turintys teisę į aukštesnius sumetimus, dėl kurių galim vienaip ar kitaip elgtis.

Mano kūrinys baigėsi taip:

Palaikydami santykius su kitais esame tiek *kaliniai*, tiek *kalėjimo prižiūrėtojais*. Dėl to kyla sumaištis, sunku pasiekti aiškumą. Sunku pereiti į kitą vaidmenį tuo pat metu prisimenant, kad pirma mintis buvo užmegzti ryšį, priartėti prie žmogaus, suprasti, kas jis. Per daug

kilni mintis, taigi nuogrūdama į užkaborį, ir netrukus ją pamirštame: narpliojame, kokie kalėjimo prižiūrėtojo ir kalinio vaidmenys, esame apsėsti noro suprasti, ką darome ir sakome konkrečiu metu, tada reikia rinktis, ką daryti ir sakyti kitą akimirką, kaip tą daryti, ir taip toliau. Žodžiu, daug planavimo.

Galutinis žmogiškų santykių vaisius yra nuovargis.

Padėjau prirašytus lapus ir atidariau geltoną voką, jausdamasi tarsi atliekanti ritualą. Pamačiau daug nuotraukų. Gerai pažįstamų. Nuotraukose buvau aš, nuoga. Iš nugaros, stovinti, gulinti, pasiruošusi, nusiteikusi pasirodymui. Dažnai besišypsanti. Ir kviečianti žvilgsniu, tokiu, kad sunku patikėti kada taip žvelgus. Deja, voko kampelis buvo užlenktas, su juo ir nuotraukų. Galėjau padėti jas po kokiu sunkiu daiktu, kad išsilygintų, bet vargu ar būtų padėję. Apsižvalgiau: atrodė, kad staiga visi daiktai tapo per lengvi, netinkami nuotraukoms paslėgti. Pamaniau, kad neskubù, jau ilgai jaučiausi rami.

Tyloje vėl ėmiau klausytis vos girdimo televizoriaus: apie demokratiją nebekalbėjo, dabar aptarė valiutos kursus. Kelias akimirkas tebebuvau sustingusi. Niekada nesupratau, ar mano nejudrumo akimirkos iš ramybės ar baimės, iš susitaikymo ar skausmo.